

Sveriges hälsosammaste skola?

2022 års tillsyn av skolor och förskolor i Härryda
kommun

Rapportförfattare: Axel Andersson och Linda Vidberg Östberg

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Skolor inte som andra lokaler	5
Städning, en förutsättning för god hälsa	6
Avgränsning.....	6
Huvudmannen har ansvar för städning	7
Miljöbalken och dess tillämpning.....	7
De globala målen och Sveriges miljömål	7
Utförande	8
Resultat	8
Gemensamt för skolor och förskolor	8
Skriftliga städrutiner och städfrekvens	8
Skolor	9
Dammiga ytor	9
Textilier.....	10
Mattor	10
Förskolor	11
Textilier.....	11
Luftförbättrare.....	12
Hygienutrymmen	12
Leksaker.....	12
Solskydd.....	12
Slutsatser och analys	13
Textilier ska vara rena.....	13
Städfrekvens och städbarhet	13
Kemikalier och barn.....	14
Städbarhet viktigt för hälsan.....	15
En rökfri skolgång	15
Hela och rena toaletter.....	16
Framtida tillsyn.....	16

Referenser	16
Bilagor	17

Sammanfattning

För första gången har alla skolor och förskolor inom kommunen fått tillsyn inom området hälsoskydd under ett och samma år. Detta är startskottet för en regelbunden tillsyn inom hälsoskydd som kommer ske av kommunens skolor och förskolor.

Skolor och förskolor är inte som andra lokaler. De har hög belastning och barn är känsligare individer än vad vuxna är. Detta ställer höga krav på undervisningslokalerna. Städning och egenkontroll av verksamheten är därför viktig för att säkerställa en god hälsa inom kommunen.

Tillsynen har främst fokuserat på städning men även rökfria miljöer samt kemikalier och solskydd i förskolor. Tillsynen har utförts genom besök på plats i verksamheten med intervjuer av rektorer samt rundvandring i lokalerna. Ansvarig för städning har även bjudits in att delta.

Tillsynen visar på ett antal förbättringsområden som miljö- och hälsoskydd kommer fortsätta att utföra tillsyn över. Bland annat utformning av förvaring, användandet av mattor och leksaker för att nämnda ett antal. Alvarligaste bristerna hittades inom städfrekvens och hygienutrymmen.

Inledning

Under 2022 har miljö- och hälsoskydd utfört tillsyn inom området hälsoskydd på alla förskolor och skolor. I Härryda kommun finns det 35 förskolor, 19 grundskolor och 2 gymnasium. 8 förskolor, en grundskola och ett gymnasium är fristående, resterande drivs av Härryda kommun som huvudman. Det är första gången som alla dessa verksamheter får tillsyn under samma år och för vissa verksamheter första gången tillsyn inom området hälsoskydd utförts. 2022 års tillsyn kommer lägga grunden för framtida tillsyn inom hälsoskydd på skolor. I den här rapporten presenterar vi vad vi har sett under tillsynen och vilka slutsatser vi kan dra om vad som behöver göras för att skapa en mer hälsosam skolgång för barnen i Härryda kommun.

Skolor inte som andra lokaler

Skolor och förskolor klassas som anmälningspliktiga verksamheter enligt förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Därför ska alla som ska driva en skola eller förskola anmäla detta till miljö- och bygglovsnämnden senast sex veckor innan start. Alla miljö- och hälsoskydds nämnder ska enligt miljöbalken ägna särskild uppmärksamhet åt skolor och förskolor. Inför 2022 beslutade Härryda kommuns miljö- och bygglovsnämnd om Tillsynsplan 2022 för Miljö- och hälsoskydd där inriktningen för tillsyn inom hälsoskydd skulle ha fokus på bland annat förskolor och skolor.

Miljön i skolor och förskolor skiljer sig från andra inomhusmiljöer då det är många barn på liten yta och barnen spenderar en stor del av sin tid i dem. Barn är ofta känsligare än vuxna för påverkan av den omgivande miljön, har svårt att själva påverka vilka miljöer de vistas i och riskerar att utsättas för högre exponering av olika miljöfaktorer¹. De områden som miljö- och hälsoskydd kontrollerar inom området hälsoskydd är bland annat ventilation, städning, hygienrutiner och kemikalier, för att nämna några.

---

¹ Folkhälsomyndigheten, *Miljöhälsorapport 2021 – Barns miljörelaterade hälsa*, Stockholm: Folkhälsomyndigheten 2021. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/m/miljohalsorapport-2021> (Hämtad 2022-11-22)

Städning, en förutsättning för god hälsa

För att förebygga hälsoproblem som kan uppkomma hos alla i skol- och förskolemiljöer är städning en viktig pusselbit. Skol- och förskolemiljöer har ofta högre halter av damm än andra arbetsmiljöer². Damm kan innehålla många olika ämnen som kan påverka människors hälsa negativt, som mögel, kvalster, bakterier och virus, pollen, pälsdjursallergener med mera. Dessutom kan det finnas flertalet kemiska ämnen som kan påverka hälsan negativt i damm, till exempel mjukgörare från plast och flamskyddsmedel från elektronik och textilier. Personer med astma, allergi och annan överkänslighet kan få förvärrade besvär i lokaler med dålig städning. Det är viktigt att regelbundet städa bort dammet³.

Avgränsning

Eftersom det var första gången som en heltäckande tillsyn av förskolor och skolor utfördes i vår kommun, valde miljö- och hälsoskydd att göra breda svep inom fem områden för att fånga upp grundläggande förutsättningar som verksamheterna ska leva upp till. Målet med tillsynen var, förutom att kontrollera att reglerna följdes, att öka vår kunskap om det aktuella läget i verksamheterna samt att informera skolorna och förskolorna om miljöbalken och vår tillsyn. De områden som vi har utfört tillsyn inom är:

- Städning och rengöring
- Rökfria miljöer
- Kemikalier, endast förskolor
- Solskydd, endast förskolor
- Radon

I Naturvårdsverkets nationella strategi för tillsyn enligt miljöbalken, pekas inomhusmiljö och egenkontroll i förskola och skola ut som fokusområden inom hälsoskydd, med extra fokus på städning⁴. Tillsynen av rökfria miljöer är gjord

---

² Socialstyrelsen. *Allergi i skola och förskola*. Socialstyrelsen; 2013, <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/a/allergi-i-skola-och-forskola/> [hämtad 2022-12-05].

³ Folkhälsomyndigheten, *Tillsynsvägledning om hälsoskydd i skolor och förskolor* (Folkhälsomyndigheten, 2022), s 12.

⁴ Naturvårdsverket, *Fokusområden Hälsoskydd*, u.å., <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/nationell-strategi-for-miljobalkstillsynen/fokusomrade-halsoskydd/> [hämtad 2022-11-22].

med stöd av tobakslagen. För tillsyn av de rökfria miljöerna fanns ingen tid avsatt i den av miljö- och bygglovsnämndens satta tillsynsplan, men eftersom det uppstod möjlighet prioriterades området. Tillsynen inom rökfria miljöer har under många år varit eftersatt. Tillsyn av radon har även utförts och krävt att radonmätningar utförs i verksamheternas lokaler.

Huvudmannen har ansvar för städning

Under inspektion har vi gärna sett att den som utför städningen är med under inspektionen för att kunna ge sitt perspektiv på verksamheten. Även om det oftast inte är skolan/förskolan själva som utför städet är det alltid huvudmannen av skolan som har ansvar för att städningen utförs och att det finns goda rutiner. I vår tillsyn har vi tittat på städbarhet och rutiner inom städ, vilket endast huvudmannen har rådighet över, inte städ som köps in eller i kommunens fall beställs från en annan sektor.

Miljöbalken och dess tillämpning

I tillsynen utgick vi utifrån Miljöbalken (1998:808), förordningar meddelade med stöd av miljöbalken och allmänna råd utfärdade av statliga myndigheter. Stor vikt lades på de allmänna hänsynsreglerna, definitionen av olägenhet för människors hälsa enligt miljöbalken och Folkhälsomyndighetens allmänna råd om städning i skolor, förskolor, fritidshem och öppen fritidsverksamhet (FoHMFS 2014:19).

De globala målen och Sveriges miljömål

Tillsynen i skolor och förskolor korrelerar främst med ett av de globala målen; god hälsa och välbefinnande⁵. Delmål som berörs är:

- 3.4 minska antalet dödsfall till följd av icke smittsamma sjukdomar och främja mental hälsa
- 3.9 Minska antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar
- 3.A Genomför Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll

---

⁵ UNDP i Sverige, Mål 3: God hälsa och välbefinnande, 2022, <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-3-halsa-och-valbefinnande/> [Hämtad 2022-12-05]

Tillsynen av kemikalier i förskolan är en del av Sveriges miljömål om giftfri miljö.

Utförande

Tillsynen av skolor och förskolor skedde genom bokade platsbesök på verksamheten och utfördes av två miljöinspektörer när det var möjligt, annars en. Från verksamheterna önskade vi att rektor, städ och gärna en pedagog var med. Genom att ha med städet på varje verksamhet kunde vi få många svar om städningen och rutiner från de som städar, även om det i slutändan är rektor som är ansvarig för att städningen utförs och är tillfredsställande. Rektorn hade möjlighet att bjuda in dem som hen ville ha med. I något fall var elevrepresentanter från elevrådet med eller personalens skyddsombud.

Platsbesöken genomfördes genom att vi först satt ned och hade ett samtal och gick igenom ett inspektionskort med färdiga frågor, där alla skolor fått samma frågor och alla förskolor samma frågor. Efter samtalet gick vi runt i verksamheten och inspekterade lokalerna för att kunna göra en bedömning om rutinerna fungerade i verkligheten, om svaret på frågorna stämde och om det var något som vi reagerade på, till exempel brister. Efter inspektionen fick ansvarig för verksamheten ut inspektionskortet och en inspektionsrapport där eventuella brister lyftes upp. I två fall bedömde vi att bristerna var så pass allvarliga att vi förelade om åtgärder direkt.

Inom vår tillsyn bedöms varje verksamhet individuellt och utifrån verksamhetens egna förutsättningar samt risk för olägenhet.

Efter tillsynen i förskolan skickades en utvärdering ut till rektorerna för att kunna ge feedback på tillsynen.

Resultat

Gemensamt för skolor och förskolor

Skriftliga städrutiner och städfrekvens

Alla skolor och förskolor hade skriftliga städrutiner för hur ofta städning skulle utföras i verksamheterna.

För Härryda kommuns skolor och förskolor, finns ett gemensamt städschema (kallat "städinstruktioner") som tagits fram av städservice, Härryda kommun. Schemat utgjorde en grund för vad som ingick i städkostnaden som varje skola eller förskola betalade. Det ingick fuktmopning av golv, avfläckning av till exempel golv, väggar, dörrkarmar, lysknappar, dörrhandtag och lister, damning (av till exempel fria vågräta ytor som hyllor och fönsterbrädor), dammsugning av mattor och stoppade möbler, rengöring av toalettstol och handfat, påfyllning av tvål och pappershanddukar och tömning papperskorgar. Nedan redovisas ett urval av städfrekvensen på de kommunala skolor och förskolor. Det finns möjlighet för rektor att beställa extra städ, till exempel utökad frekvens, mot en kostnad.

Storstädning

Inom kommunens städavtal sker det enorstädning per år. Storstädningen utförs spritt utöver året på lov. Inom de fristående skolorna och förskolornaorstädas det 1–4 gånger per år.

Radon

Under mätsäsongen 2022–2023 utförs mätningar av radon i kommunens skolor och förskolor. Tillsynen av radon i skolor och förskolor har riktats mot fastighetsägaren. Resultatet av radonmätningarna förväntas redovisas till miljö- och hälsoskydd under våren 2023.

Rökfria miljöer

Två förskolor hade skyltning om rökförbud. De flesta skolorna saknade skyltning om rökförbud. Många förskolor upplevde problem med rökning på gården efter stängning, främst under helger, kvällar och under sommaren. Det resulterade i problem med fimpar på gården. Vissa skolor och förskolor lyfte även att de hittat droger på gården. Alla skolor och förskolor hade rutiner för anställda som röker.

Skolor

Dammiga ytor

I många av kommunens skolor var det mycket damm i klassrum och grupprum. I kommunens skolor städas klassrum två till tre gånger per vecka. Fria ytor dammas i kommunens skolor en gång per vecka. I många skolor bestod förvaringen av öppna hyllor, som var belamrade med saker, och därmed inte kunde städas. Det fanns också många höga hyllor och belamrade ytor uppe på höga skåp som var svåra att nå och därför inte städades så ofta.

Textilier

De textilier som förekom var till exempel stoppade möbler, mattor, gardiner, sittsäckar, väggtyger och ljudabsorbenter. De kommunala skolorna ansvarar själva för att tvätta textilier. I kommunens städschema ingår dammsugning eller avborstning av stoppade möbler en gång per månad.

Mattor

I skolorna förekom det mycket textila mattor. I en fristående skola var golvmaterialet i huvudsak heltäckningsmattor. I kommunens städschema ingick dammsugning av mattor en gång per vecka.

Entrémattor

Entréer och utformningen av entrémattor såg väldigt olika ut från skola till skola. Vissa skolor hade bra entrémattor enligt trestegsprincipen som gjorde att det kom in mindre smuts med skorna. Många skolor hade för få, felaktigt utformade, slitna eller felplacerade mattor i entréerna som inte hindrade smuts att komma in. I kommunens skolor var det rektorns ansvar att beställa tvätt av både entrémattor och andra mattor.

Storstädning och höghöjdsstädning

I kommunens skolor sker höghöjdsstädning en gång var tredje år. Det kan till exempel vara höga höjder i idrottshallar. I många skolor förekommer högt monterade lösa akustikplattor med textil på, till exempel i innertak. I vissa fall finns det ett mellanrum mot tak eller vägg där det samlas mycket damm. I många fall sker städning där var tredje år eller i stort sett aldrig eftersom akustikplattorna måste skruvas ned för att vara möjliga att damma.

Storstädning utförs en gång per år i kommunens skolor och flera gånger per år i de fristående förskolorna.

Uthyrning av idrottshallar

Många idrottshallar vid skolor hyrs ut till idrottsföreningar och andra externa aktörer under kvällar, helger och lov. I flera fall uppgav skolorna att eleverna ofta möttes av dåligt städade idrottshallar. Det saknades ofta kända rutiner för städning efter uthyrning av idrottshallar. Tanken var att föreningarna skulle städa efter att de använt hallar och omklädningsrum men detta fungerade ofta inte så bra. Ibland saknades städmaterial och instruktioner för hur den som lånat lokalerna skulle städa.

Doftblock

På ett par skolor förekom doftblock i enstaka toaletter. Orsaken var att pedagogerna ansåg att barnen upplevde toaletterna som ofräscha, otrygga eller otrevliga.

På vissa skolor angav rektor, pedagoger och eller elever att elever undvek att gå på toaletten under dagen.

Förskolor

Textilier

Inom alla förskolor förekommer det textilier i olika grad. Vissa har haft enstaka mattor och kuddar medans vissa täckt största delen av vissa rum med mattor och har kuddar och liknande inredning i lokalerna. Textilierna används som pedagogiskt material, bullerdämpning och för att barn inte ska behöva vara på kalla golv.

I alla förskolor finns det mattor. I många finns det flera per rum. Mattorna ser olika ut med allt ifrån stora samlingsmattor med kort lugg till små med lång lugg.

Textilier i sovmiljö

Det varierar mellan förskolor, och även mellan avdelningar på förskolor, hur barnen sover. Många förskolor har barnen sovandes i vagnar utomhus under tak eller så sover de inne på madrasser. På en förskola sover barnen i ”lådor” utomhus som förskolan låtit bygga.

Det är blandat mellan förskolor om barnen har egna designerade sovplatser eller om de delar madrasser och sängkläder.

Alla madrasser är sedan tidigare utbytta mot nyare som inte ska innehålla gammalt potentiellt hälsofarligt skumgummi.

Rengöring av textilier

I kommunens egna förskolor dammsugs mattor och stoppade möbler så som soffor och fåtöljer en gång per vecka förutom i enstaka fall där pedagoger dammsuger ibland. Utökad städ kan beställas av verksamheten av städservice. Inom alla fristående förskolor dammsugs mattor en gång per dag eller varannan dag.

Hos många förskolor saknas det rutiner för att tvätta mattor. Hos de som tvättar dem görs det oftast en gång per år medans enstaka tvättar oftare.

För de förskolor där barnen sover i sina vagnar ansvarar vårdnadshavarna att hålla barnens vagnar rena. I förskolor där barnen sover inomhus har enstaka förskolor tillämpat principen att föräldrarna tar med sig egna sängkläder som de sedan ansvarar för att tvätta. På resterande förskolor så ansvarar förskolan själva att tvätta textilierna. Hur ofta textilierna tvättas varierar från varje vecka till en gång i månaden

Luftförbättrare

På flera förskolor används luftförbättrande sprayer i skötrum och på toalett efter användning. Sprayerna innehåller bland annat etanol och parfym. Sprayerna är märkta med symbolerna för brandfara och varning för allvarlig ögonirritation.

Hygienutrymmen

Flera förskolor har gjort om delar av hygienutrymmen som används som toalett eller skötrum till lektytor (till exempel myshörnor, lekbord och rithörnor). På många toaletter och skötrum har det satts upp saker från taket i främst tyg och papper som är svårstädade eller inte städas överhuvudtaget, eftersom det saknas rutiner.

Leksaker

På flera av förskolorna har vi sett att saker som inte är producerade med avsikten att vara leksaker används som leksaker. Exempel på saker är gamla datorer, telefoner, skor och väskor.

Leksaker som är äldre än 2013 är producerade innan införandet och skärpningen av leksaksdirektivet som reglerar leksakers kemiska egenskaper. Vid inspektion har det förekommit leksaker som inte kan säkerställas att de är nyare än 2013.

Solskydd

Äldre förskolor och förskolor i anslutning till skog har mycket träd på eller runt gården vilket skapar mycket naturlig skuggning. Nyare förskolor har ofta väldigt lite naturlig skuggning från träd och buskar. Alla förskolor har något slags solskydd så som solsegel som kan sättas upp.

Slutsatser och analys

Textilier ska vara rena

Textilier, precis som alla andra ytor, ska hållas rena och städningen av dem ska anpassas efter belastningen av dem. Folkhälsomyndigheten rekommenderar att mattor och stoppade möbler rengörs varje dag. På de kommunala skolorna och förskolorna där textilierna rengörs genom dammsugning ligger städfrekvensen långt under Folkhälsomyndighetens råd och städfrekvensen av dem bör öka.

För att undvika att lika mycket mattor användas i förskolor kan förskolor byggas med mer bullerdämpning i lokalerna för att minska ljudvolymen för både pedagoger och barn.

Mattor och textilier är i sig inte ett problem och får förekomma i skolor och förskolor. Men textilier ska användas sparsamt då de kan samla damm och de är svårare att rengöra än andra ytor så som golv. Så länge textilier går att rengöra och har en god städfrekvens efter belastningen kan textilier användas i verksamheten. Vi kunde notera att textilier är ett utmanande område för de kommunala skolorna. Många skolor hade brister i sina rutiner för städ och tvätt av textilier. Många rektorer och förskolechefer har angett att de hade önskat mer frekvent städning, men att det är omöjligt inom den nuvarande budgeten.

I en fristående skola fanns det många heltäckningsmattor, något som Folkhälsomyndigheten avråder från. Där fanns dock rutiner på plats som följdes och städningen bedömdes vid inspektionen fungera bra. Heltäckningsmattor kan på sikt medföra problem eftersom de är svåra att rengöra och samlar damm och allergener.

Städfrekvens och städbarhet

Städfrekvensen i de kommunala skolorna är för låg om man utgår från Folkhälsomyndighetens allmänna råd. Råden är utformade utifrån vetenskaplig evidens om vad som är bäst för barnen. Även om det inte syns att det är dammigt är det viktigt att ytor rengörs. Det är viktigare att städning utförs med hög frekvens än djuprengöring fast mer sällan.

Genom låg städfrekvens hinner det ansamlas mycket damm på golv och ytor i klassrum och grupprum. Damm som virvlar runt under dagtid landar under natten på ytorna. Detta virvlar sedan upp när skolan öppnar och barnen får i sig höga

halter av damm. Om städfrekvensen hade ökat hade barnen i Härryda kommuns skolor kunnat få en renare och mer hälsosam studiemiljö.

I och med att många ytor var trånga med mycket bord och stolar var många rum svåra att städa. Även förekomsten av förvaring på golv försämrar städbarheten. Enligt Folkhälsomyndighetens allmänna råd bör städning av golv och lättåtkomliga ytor ske varje dag.

Städning bör underlättas av verksamheten. Detta kan göras genom att lyfta upp stolar och genom att lyfta upp på bord men att skjuta ut stolar och för städ sedan att skjuta in dem fungerar. Dock kan skjutandet av stolar dra med damm och smuts.

Entréer och -mattor såg väldigt olika ut från skola till skola. Vissa skolor hade väl utformade entrémattor enligt trestegsprincipen som gjorde att det kom in mindre smuts med skorna. Många skolor hade för få, felaktigt utformade eller felplacerade mattor i entréerna som inte hindrade smuts att komma in. I kommunens skolor var det rektorns ansvar att beställa tvätt av båda entrémattor och andra mattor.

I vissa skolor fanns det brister i höghöjdsstädningen, till exempel dammiga lampor och ventilationskanaler. Dessa är viktiga att hålla rena då dammet kan spridas ut i luften av t.ex. värme och luft rörelser.

Vissa kommunala skolor är slitna och har ett renoveringsbehov. En del skolor är relativt nybyggda och välgenomtänkta. Därför varierar städbarheten. Kommunen har en grundläggande städinstruktion som anger städintervall och som är baserad på varje skolas area och användningsområde för olika rum. Där vägs inte standard, utformning och elevantal in.

Kemikalier och barn

Barn kan få i sig kemikalier genom förtäring, inandning eller genom huden. Om barn leker med gamla leksaker innan 2013 eller saker som inte är leksaker, så som väskor eller elektronik, ökar deras exponering av kemikalier. Genom att säkerställa att det utförs god städning minskar risken att barn får i sig kemikalier genom dammet. Om gamla leksaker rensas ut och att inga onödiga kemikalier används i verksamheten kan även det minska barns exponering för kemikalier som kan påverka deras hälsa.

Kemikalier i form av luftförbättrare eller doftblock är i sig ingen nödvändighet i en verksamhet utan endast till för trivsel, miljö- och hälsoskydd bedömer dem

som olämpliga. Deras enda användning är för att snabbare få bort eller täcka över lukt i toalett och skötrum. I skol- och förskolemiljöer ska kemikalier generellt undvikas för att barnen inte ska utsättas för dem. Just luftförbättrare och doftblock är en sådan kemikalie och parfym som helt kan tas bort från verksamheterna då den inte är nödvändig och olämplig. Problemet med att barn inte går på toaletten bör lösas på ett annat sätt.

Städbarhet viktigt för hälsan

Även om en verksamhet har goda rutiner för att utföra bra städning i lokalerna kan lokalerna vara så svårstädade så att rutinerna inte kan följas. Om städpersonal inte ges rätt förutsättningar för att utföra städningen ökar ansamlandet av damm. Därför är det viktigt att skolor och förskolor redan i bygglovsstadiet planeras så att lokalerna är lättstädade. Det kan handla om bland annat vägghängda toaletter, bra tillgång till skåp för förvaring av material och golv som är lätta att städa. Mycket kan vinnas genom att planera rätt från början. Öppna hyllor ovan ”nåhöjd” bör undvikas eftersom de riskerar att inte städas tillräckligt ofta och bli dammfällor.

När verksamheten är igång är det viktigt att se till att städpersonalen ges rätt förutsättningar att fullfölja rutinerna. Det kan handla om att plocka undan leksaker och material, förvara material i lådor eller skåp och placera mattor och möbler så det inte skapas små svårstädade ytor. Alla åtgärder som underlättar städning av skolor och förskolor är en vinst för hälsan.

En rökfri skolgång

Det finns en medvetenhet bland alla skolor och förskolor om arbetet med rökfria miljöer.

På vissa förskolor och skolor används gården som ett ställe att hänga efter stängning och under sommaren av ungdomar. Det är skolans ansvar att säkerställa att det inte röks på skolområdet, även under stängning och lov. För att se till att barn på förskolan och elever på skolan inte far illa på grund av fimpas eller andra föremål/substanser på förskolans gårdar bör det säkerställas att det röks och fimpas så lite som möjligt på gården. Skyltning och aktivt trygghetsarbete på och runt de förskolor som är mest drabbade kan vara avhjälpande åtgärder. För skolans del är rökfria miljöer viktiga för att fungera som normsättare för att inte röka. Ungdomar ska inte behöva omges med rökande vuxna i sina miljöer.

Hela och rena toaletter

På flera skolor angav rektor, pedagoger och eller elever att det var problem med att elever höll sig hela dagen för att slippa gå på toaletten. Att elever upplever att toaletterna är ofräscha och därför undviker dem, är en risk för olägenhet för människors hälsa. Det är viktigt att toaletter finns i tillräckligt antal så att det inte blir för hög belastning. I vissa fall kan man behöva utöka städ på de mest belastade toaletterna till flera gånger per dag. Vid inspektionerna såg vi mestadels godtagbart städade toaletter. Det vi såg var dock en ögonblicksbild. Hur eleverna upplever toaletterna styrs även av andra faktorer. Faktorer som påverkar kan vara slitage, storlek på toaletten, upplevd trygghet (Kan man låsa eller kan man bli inlåst? Ligger toan avskilt till?). Förutom att toaletterna i vissa fall anses ofräscha sägs det samma om duscharna vid idrotten. Många elever väljer att hoppa över duschen efter idrotten. Även för duscharna är det flera faktorer som inverkar, framför allt tryggheten.

Framtida tillsyn

Vi har konstaterat att det behövs en fortsatt tillsyn med högre frekvens då det förekommer brister på de olika områdena. Vi planerar därför att göra årlig tillsyn med inspektioner på samtliga verksamheter. I det fall vi hittar brister som behöver följas upp kan vi göra det antingen med en extra inspektion eller vid nästa års ordinarie tillsyn. Vi kommer att fortsätta att fokusera på städ för att göra en rimlig bedömning av verksamheternas arbete.

Referenser

Folkhälsomyndigheten, *Miljöhälsorapport 2021 – Barns miljörelaterade hälsa*, Stockholm: Folkhälsomyndigheten 2021.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/m/miljohalsorapport-2021> (Hämtad 2022-11-22).

Folkhälsomyndigheten, *Tillsynsvägledning om hälsoskydd i skolor och förskolor*. Folkhälsomyndigheten, 2022, s 12.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/t/tillsynsvagledning-om-halsoskydd-i-skolor-och-forskolor> (Hämtad 2022-11-22).

Naturvårdsverket, *Fokusområden Hälsoskydd*, u.å.,
<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/nationell-strategi-for-miljobalkstillsynen/fokusomrade-halsoskydd/> (hämtad 2022-11-22).

Socialstyrelsen. *Allergi i skola och förskola*. Socialstyrelsen; 2013,
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/a/allergi-i-skola-och-forskola/> (hämtad 2022-12-05).

UNDP i Sverige, Mål 3: God hälsa och välbefinnande, 2022,
<https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-3-halsa-och-valbefinnande/>
(Hämtad 2022-12-05).

Bilagor

Inspektionskort skola

Inspektionskort förskola